

За допомогою інтерактивного екрану є можливість демонструвати музейні інтерактивні інсталяції, поєднавши в єдиний комплекс світло, звук, інфографіку.

Ще одним засобом, який доповнює інтерактивне середовище музею, є інтерактивна книга. Вона існує у двох різновидах: RealBook та VirtualBook. В основі інтерактивних книг обох різновидів — проєкційні технології. Принцип роботи першого формату RealBook ґрунтується на реальному перегортанні сторінок, коли перед відвідувачем оживає певний сюжет. Для другого різновиду VirtualBook характерним є віртуальне перегортання сторінок, яке може здивувати та вразити відвідувача. У процесі такої взаємодії активізуються візуальні й вербальні канали сприйняття людини.

Посилити інтерактивну взаємодію відвідувача з музейними предметами допоможе технологія Web AF, яка без завантаження будь-яких додатків дозволяє переглядати відеоматеріали з титрами на екранах своїх мобільних пристроїв, наводячи камеру пристрою на номер фотографії. За допомогою технології Web AF можна «оживити» будь-який музейний предмет.

Підвищити привабливість відвідувачів та зробити музейний досвід більш захоплюючим може інтерактивна фотозона. Вона являє собою проєкцію фотографій експозиції, де кожен відвідувач зможе відчутися її учасником. Використання інтерактивної фотозони також буде додатковим інформаційним каналом музейного маркетингу, адже такі світлини будуть розміщуватися у соціальних мережах, що, у свою чергу, підвищуватиме імідж та впізнаваність музею.

Таким чином, у нинішніх умовах музеям необхідно урізноманітнювати діяльність, знаходити нові можливості для залучення ще більшої кількості відвідувачів, використовуючи сучасні підходи до використання інноваційних засобів відображення інформації. Для налагодження зворотнього зв'язку з аудиторією в музейному середовищі необхідним стає застосування мультимедійних інтерактивних технологій, які вирізняються своєю оригінальністю, унікальністю, новизною, наочністю. Технічні засоби впровадження інтерактивності розширюють можливості музейного простору й відіграють роль нового інструменту зацікавленості музейними предметами, сприяють їх адаптації до різних категорій відвідувачів.

I. Сошніков

МАСШТАБИ ЗНИЩЕННЯ УКРАЇНСЬКИХ МУЗЕЇВ У ХОДІ СУЧАСНОЇ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

I. Soshnikov

THE SCALE OF THE DESTRUCTION OF UKRAINIAN MUSEUMS DURING THE MODERN RUSSIAN-UKRAINIAN WAR

Війська російських окупантів в Україні не лише вбивають людей, грабують та руйнують житлові й господарські споруди, вони ще й цілеспрямовано, в рамках єдиного задуму, знищують та пошкоджують унікальні пам'ятки архітектури, мистецтва та історії України. Їхня мета — стерти будь-які прояви української ідентичності з лиця землі, тому українські пам'ятки культури перебувають зараз під особливим прицілом окупантів. Усе — від спалення українських книг і до пограбування музеїв — спрямоване на знищення культурного коду української нації.

У статті 8 Римського статуту Міжнародного кримінального суду є окремий військовий злочин — «навмисне завдання ударів по будинках, призначених для цілей релігії, освіти, мистецтва, науки чи благодійності, історичним пам'ятникам, госпіталям та місцям зосередження хворих та поранених, за умови, що вони не є військовими цілями».

Список зруйнованих культурних об'єктів ще не складено. Однак масштаби збитків вже очевидні: станом на 11 січня 2023 р. ЮНЕСКО підтверджує знищення або пошкодження війною 235 об'єктів культурної спадщини України: 104 релігійні споруди, 83 історичні будівлі та заклади культури, 19 пам'ятників, 18 музеїв та 11 бібліотек (включаючи лише підтверджені випадки поверхневих пошкоджень, таких як вибиті двері та вікна).

Станом на 3 листопада Міністерство культури України зафіксувало 564 випадки пошкодження або знищення об'єктів культурної спадщини, серед яких — 178 релігійних об'єктів, 165 старовинних будівель, 83 театри та будинки культури, 47 пам'ятників, 37 бібліотек, 37 музеїв та 12 інших об'єктів. 23 постраждали об'єкти мають статус пам'ятника національного значення. Окрім цього, російські окупанти займаються вивозом цінностей з українських музеїв та церков.

25 лютого 2022 р. від російських бомб згорів швент Іванківський історико-краєзнавчий музей у Київській області. У музеї зберігалися, серед іншого, твори народного мистецтва, у тому числі картини Марії Приймаченко та текстильні вироби Анни Верес. Місцеві жителі врятували частину експонатів з палаючої будівлі.

1 березня внаслідок авіаударів було пошкоджено музей при Меморіальному центрі голокосту «Бабин Яр», а 2 березня було частково зруйновано краєзнавчий музей Бородянки в Київській області. 6 березня внаслідок обстрілу Чернігова пошкоджено літературно-меморіальний заповідник М. М. Коцюбинського та обласний художній музей. Уночі 11 березня окупанти розбомбили будівлю Музею української старовини Василя Тарновського, збудовану наприкінці XIX ст. 12 березня росіяни пошкодили фасад, вікна та частину експозиції Військово-історичного музею. 7 березня окупанти обстріляли Васильківський історико-архітектурний музей-заповідник «Садіба Попова» (Запорізька область), а в ніч на 14 березня розграбували експонати музею. Також 7 березня сильно пошкоджено фасад та вікна Харківського художнього музею. 8 березня і протягом кількох днів у Тростянці було зруйновано та пошкоджено музейно-виставковий центр «Тростянецький», розташований у будівлі XVIII–XIX ст. 9 березня був зруйнований краєзнавчий музей в Охтирці на Сумщині. 14 березня під час обстрілу с. Нові Петрівці Київської області було пошкоджено Національний музей-заповідник «Битва за Київ 1943 р.» 21 березня в результаті авіаударів був зруйнований художній музей Куїнджі в Маріуполі. На момент бомбардування в музеї не було оригіналів Куїнджі, але залишалися полотна таких відомих художників, як Айвазовський, Глушенко, Яблонська, Дерегус. Їхня доля невідома. Того ж дня бомбардуванням було знищено Маріупольський приватний музей ретрокомп'ютерів, у якому було представлено понад 500 зразків комп'ютерної техніки, починаючи з 1950-х рр. Під час бомбардування був майже повністю зруйновано Маріупольський краєзнавчий музей. Багато експонатів було частково або повністю знищено вогнем.

У ніч із 6 на 7 травня внаслідок російського обстрілу згорів Літературно-меморіальний музей Григорія Сковороди в с. Сковородинівка Харківської області. Найцінніші експонати — скриня, скрипки та годинник Сковороди — були евакуйовані заздалегідь. У Харкові постраждали кілька десятків історичних споруд та храмів.

10 жовтня 2022 р. внаслідок ракетного обстрілу центру Києва постраждали Педагогічний музей, музей мистецтв імені Богдана та Варвари Ханенків, музей Тараса Шевченка, музей Миколи Бажана, музей Павла Тичини, Музей історії Києва, Київська картина галерея, Національний науково-природничий музей України та Науково-дослідний реставраційний центр.

Два найбільші музеї Херсону — Краєзнавчий та Художній, а також частина фондів обласної наукової бібліотеки — були пограбовані російськими військами перед їх відступом з міста. Наприклад, у Краєзнавчому музеї майже не залишилося експонатів у залі, присвяченій історії киммерійців, скіфів та сарматів. Під скляними вітринами — лише таблички з описами: бронзові сокири, сокири з каменю та міді, крем'яні серпи. Зник також комплекс прикрас сарматського періоду загальною вагою 300 г, датований I ст. до н. е. — золота сережка, дві великі сердолікові намистини-амулети, пара браслетів, застіжки для одягу та масивна шпилька-фібула. З Художнього музею Херсону експонати вивозили з 30 жовтня по 4 листопада. Для цього росіяни задіяли п'ять КАМАЗів, а також кілька автобусів для перевезення крихких експонатів. Загалом із міста було вивезено понад 15 тис. експонатів (з яких близько 10 тис. — із художнього музею).

У жовтні 2022 р. Міністр культури України Олександр Ткаченко повідомив, що російські війська розграбували близько 40 музеїв на окупованих територіях. Зокрема, до Донецька було вивезено понад 2000 експонатів трьох маріупольських музеїв (зокрема картини Куїнджі та Айвазовського), а також колекцію Мелітопольського краєзнавчого музею (зокрема скіфське золото). Вивезення культурних цінностей з України стало найбільшою крадіжкою з часів Другої світової війни. Новим випробуванням для всієї України стало руйнування окупаційними військами Каховської греблі. Включно з Південнобузьким і Березанським лиманами кількість потенційно постраждалих пам'яток сягнула майже двох сотень.

Отже, відкрита агресія РФ створила загрозу повного знищення всіх проявів української культури. У цьому контексті мотивація знищення та розкрадання культурних цінностей агресором відповідає меті агресії — позбавити український народ його державності, національної ідентичності й культурного простору. Включення РФ українських об'єктів культурної спадщини у своє «правове поле», переміщення культурних цінностей з окупованих територій до РФ та методи ведення війни, що включають широкомасштабні невідбиркові обстріли, уважаються порушенням норм міжнародного права та воєнними злочинами. Можливості захисту культурної спадщини на окупованих територіях зазвичай обмежені і зводяться переважно до моніторингу, фіксації та документування злочинів. Захист об'єктів культурної спадщини, як і повернення окупованих територій, є ключовими питаннями для долі України.

О. Барбелюк

МУЗЕЇ ЯК МІСЦЯ ПАМ'ЯТІ ПРО МИХАЙЛА КОЦЮБІНСЬКОГО

О. Barbeliuk

MUSEUMS AS PLACES OF MEMORY OF MYKHAILO KOTSIUBYNSKYI

Значущість теми музеїв, присвячених Михайлу Коцюбинському, пов'язана з плеканням історичної пам'яті українського соціуму, частиною якої є визначний письменник і його родина. Адже на їхню долю припало жити й діяти на початку